

جایگاه امنیت روانی و اجتماعی در فرهنگ و اندیشه قرآنی

حانیه منافی^۱

چکیده

امنیت جزو نیازهای اساسی انسان و فصل مشترک بیشتر مشکلات انسان است. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه استعدادها و خلاقیتها و نیل به همه کمالات انسانی در سایه امنیت به دست می‌آید. هدف از این مقاله، جایگاه امنیت روانی و اجتماعی در فرهنگ و اندیشه قرآنی با روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات توصیفی - نقلی با استفاده از تفاسیر قرآن کریم و کتب روایی می‌باشد. بر اساس آیات و روایات اسلامی به این نتایج دست یافته‌ایم که: در جایگاه امنیت روانی در فرهنگ و اندیشه قرآنی، ایمان و نقش آن در ایجاد امنیت روانی، تأثیر ایمان در کاهش اضطراب و نهایت برقراری امنیت، حفظ حرمت و آبروی افراد جامعه امنیت شخصیتی و حیثیتی و ... در جایگاه امنیت اجتماعی در فرهنگ و اندیشه قرآنی، استقرار عدالت اجتماعی، امنیت مسکن و شغل، مبارزه با مفاسد و انحرافات اجتماعی و... از مهم‌ترین جایگاه‌ها هستند.

کلیدواژه: امنیت اجتماعی، امنیت روانی، اندیشه قرآنی، فرهنگ.

مقدمه

قرآن کریم به عنوان قانون اساسی دین اسلام و نیز بهترین نسخه شفابخش آلام روحی و جسمی انسان‌ها در برگیرنده‌ی تمامی نیازهای دنیوی و اخروی و فردی و اجتماعی انسان‌ها می‌باشد، نسبت به مقوله‌ی «امنیت» نیز توجه ویژه‌ای داشته و در آیات بسیاری ضمن بیان اهمیت موضوع «امنیت»، مخاطبان خود را نسبت به اهمیت آن متذکر شده است.

دین اسلام در تمام حوزه‌های عهده‌دار ایجاد امنیت و آرامش از جمله ایجاد امنیت و برقراری نظم و آرامش در تمام حوزه‌های زندگی توجه دارد و برای تمام آنها برنامه، آموزه‌های دستوری و ارشادی دارد. امنیت روانی شامل دو نوع امنیت فردی و جمعی می‌شود. امنیت روانی زیرشاخه امنیت اجتماعی است. امنیت روانی زمانی تأمین می‌شود که شخص از علل و عوامل اضطراب و تشویش در امان باشد.

^۱. طلبه سطح ۲، مدرسه علمیه زینب کبری سلام الله.

امنیت اجتماعی نیز عبارت است از ایجاد شرایط و موقعیتی که بر اساس آن همه افراد جامعه در انجام فعالیت‌های مشروع و قانونی خود، آزادی کامل داشته و از امکانات جامعه یکسان برخوردار باشند و همه افراد در موقعیت برابر قرار گیرند.

برقراری امنیت اجتماعی و به دنبال آن کسب امنیت روانی وسیله‌ای مهم در جهت تربیت انسان به عنوان جانشین پروردگار در زمین است؛ چون تنها دین اسلام بود که برای مردمان خود امنیت اجتماعی را فراهم آورد تا در سایه‌ی آن مردمانش با آرامش و آسودگی خاطر توانستند به زندگی خود ادامه دهند؛ لذا ضروری است جایگاه امنیت روانی و اجتماعی را از دیدگاه قرآن کریم مورد بررسی قرار داد.

در خصوص موضوع جایگاه امنیت روانی و اجتماعی در فرهنگ و اندیشه قرآنی کارهای متعدد و فراوانی انجام نگرفته، و کتاب مستقلی که منحصرأً به این موضوع پرداخته باشد، تدوین نگردیده است؛ بلکه کتاب‌ها و مقالاتی در این حوزه وجود دارد که هر کدام اشاره‌ای کوتاه و پراکنده به این بحث داشته‌اند ولی در پژوهش پیش روی، سعی نمودیم که این موضوع را به صورت تخصصی‌تر و با توجه به آموزه‌های اسلامی، مورد بررسی قرار دهیم. از جمله در مقاله امنیت روانی، اقتصادی و اجتماعی از همایون مصباح: سخن از نسبت جامعه دینی با امنیت روانی، اقتصادی و اجتماعی است. در این نوشتار برای امنیت اجتماعی دو ساحت بیرونی و درونی ترسیم می‌گردد. که در ساحت درونی، معنویت و امنیت روحی- روانی همچون پایه بنیادین امنیت اجتماعی شناخته شده است و در ساحت بیرونی مؤلفه و شاخصه‌هایی نظیر دستگاه قضایی مستقل، امید به آینده، قانونمندی رفتار و برابری و توازن در برخورداری‌ها را برای تأمین و تحقق امنیت اجتماعی و سازوکار عمل آنها برشمرده و مورد ارزیابی قرار گرفته است.

هدف از این مقاله این است که: جایگاه امنیت اجتماعی و روانی را در اندیشه قرآنی مورد بررسی قرار دهد. سوال اصلی این است که: امنیت روانی و اجتماعی در فرهنگ و اندیشه قرآنی چه جایگاهی دارد؟

مفهوم شناسی

۱. معنای لغوی و اصطلاحی امنیت روانی

روان آن بخش غیر مادی و بعد اصیل و اساسی وجود انسان است که همه انگیزه‌ها، هیجانات و عواطف را نظیر غم و شادی، شناخت و آگاهی، محبت و علاقه، خشم و غض و ... را درک می‌کند.^۱

۲. معنای لغوی و اصطلاحی امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی یعنی: «فقدان ترس و تهدید نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته شده در جامعه».^۲

۱. شکیباپور، دائرة المعارف روان شناسی و روان کاوی، ص ۸۳.

۲. نویدنیا، درآمدی بر امنیت اجتماعی، ص ۶۵.

امنیت اجتماعی شخص به معنی امنیت جان، مال، آبرو و موقعیت اجتماعی شخص از جانب عوامل اجتماعی می‌باشد. یعنی از جانب افراد دیگر، سایر گروه‌ها و حکومت و قانون، جان، مال، آبرو و موقعیت اجتماعی فرد مورد تهدید و خطر قرار نگیرد. بدین ترتیب امنیت اجتماعی حالت فراغت همگانی از تهدیدی است که کردار غیر قانونی دولت یا دستگاهی، یا فردی، یا گروهی در تمام یا بخشی از جامعه پدید می‌آورد.^۱

۳. معنای فرهنگ

فرهنگ ترکیبی است از کلیه دانش و علم و فن و باورهای مذهبی، سنن و آداب، سیاست و پویش اقتصادی و ارزشهای متفاوت، به زبان ساده مجموعه داده‌ها و رفتار عمومی یک جامعه که وقتی تقسیم شود، یا جزء جزء مورد بررسی قرار گیرد، گویای منش خاصی برای گروه بخصوصی است که در این حالت گفته می‌شود، مثلاً فرهنگ اقتصادی، یا فرهنگ ادبی، با فرهنگ سیاسی، فرهنگ علمی، این جامعه در مقام مقایسه با جامعه دیگر برتر است یا پست‌تر.^۲

۴. معنای اندیشه قرآنی

اندیشه در لغت به معنای تفکر، تأمل، بیم و اضطراب معنی شده است.^۳ همچنین معانی تأمل،^۴ فکر، گمان، ترس، بیم، اندیشه کردن: فکر کردن، خیال کردن، احساس ترس و بیم کردن آمده است.^۵ مرحوم علامه طباطبایی می‌گوید: «چیزی که قابل شک و تردید نیست، این مسأله است که حیات و زندگی انسان یک حیات فکری است، بدون اندیشه زندگی انسان پا نمی‌گیرد در نتیجه هر چه اندیشه صحیح‌تر و کامل‌تر باشد حیات انسان نیز دیر پاتر خواهد بود، و این حقیقت را قرآن در آیات مختلفی مانند سوره انعام، آیه ۱۲۲، زمر، آیه ۹؛ و مجادله، آیه ۱۱ و... بیان نموده است.^۶

الف. جایگاه امنیت روانی در فرهنگ و اندیشه قرآنی

در اینجا جایگاه امنیت روانی در فرهنگ و اندیشه قرآنی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. ایمان و نقش آن در ایجاد امنیت روانی

۱. اخوان کاظمی، امنیت در نظام سیاسی اسلام، ص ۲۵.

۲. فرهیخته، فرهنگ فرهیخته، واژه‌ها و اصطلاحات سیاسی، حقوقی، ص ۷۶ - ۵۷۵.

۳. معین، فرهنگ معین، ج ۱، ص ۳۷۷.

۴. ابن منظور، لسان العرب، ج ۱۰، ص ۳۷.

۵. دهخدا، لغتنامه دهخدا، ج ۶، ص ۳۸۷؛ عمید، فرهنگ عمید، ج ۱، ص ۲۴۷.

۶. طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۵، ص ۲۷۳.

ایمان در جای گاه جامع‌ترین مفهوم دینی در اسلام، از ریشه «أمن» به معنای آرامش جان و رهایی از هر گونه هراس و اندوه است.^۱ ایمان عبارت است از باور و تصدیق قلب به خدا و رسولش، آن چنان باور و تصدیقی که هیچ‌گونه شک و تردیدی بر آن وارد نشود. تصدیق مطمئن و ثابت و یقینی که دچار لرزش و پریشانی نشود و خیالات و وسوسه‌ها در آن تأثیر نگذارد و قلب و احساس در رابطه با آن گرفتار تردید نباشد.^۲

آنان که ایمان آورده، آفت ناپاکی را به حریم آن راه ندهند، آرامش از آن ایشان است و آن‌ها همان هدایت یافتگانند: «الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ»^۳ کسانی که ایمان آورده و ایمان خود را به شرک نیالوده‌اند ایمنی تنها از آن آنهاست و آنها هدایت یافتگانند.

تعامل ایمان و امنیت به خوبی در قرآن نمایانده شده و بر این واقعیت پافشاری گردیده که امنیت واقعی و سرچشمه اصلی آن، در امنیت معنوی و آن نیز در ایمان به خدا و کسب رضای الهی محقق خواهد شد. و به اعتقاد قرآن، امنیت دنیایی، نسبی بوده و امنیت واقعی در جهان آخرت است. اگرچه ممکن است مومن در دنیا به ابتلاآت و ناامنی‌های ظاهری دچار شود، ولی قلبا و به پشتوانه مدد الهی دارای امنیت و آرامش معنوی است. این امنیت، ریشه تمامی امنیت‌ها و آرامش‌ها است.

تنها ایمان به خدا و یاد کردن اوست که دل‌ها را آرام می‌کند و آسایش خاطر او را فراهم می‌سازد. این مطلبی است که روانشناسان نیز بر آن اتفاق نظر دارند و بر نقش تعیین کننده ایمان در تأمین آرامش روح انسان تأکید می‌کنند.^۴

در قرآن کریم خداوند متعال می‌فرماید: «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»^۵ همان کسانی که ایمان آورده‌اند و دل‌هایشان به یاد خدا آرام می‌گیرد. آگاه باش که با یاد خدا دل‌ها آرامش می‌یابد. آرامش دل را تنها در یاد خدا می‌داند و به آن منحصر می‌کند، یعنی اینکه برای رسیدن به آرامش روح جز یاد خدا هیچ عامل دیگری کارساز نیست و اگر بشر جز خدا به چیز دیگری پناه ببرد، آن یک پناهگاه بدلی و غیر واقعی است و بزودی بر سر او خراب خواهد شد.^۶

علامه طباطبایی نیز امنیت را در کلیه ابعاد و به ویژه بعد معنوی آن، مبتنی بر تحصیل ایمان به خدای متعال دانسته و چنین امنیت معنوی و دستاورد ایمانی را مایه سعادت و ایمنی انسان و شقاوت به شمار می‌آورد. به تعبیر وی هر نفس متحیر و مضطربی با یاد خدا اطمینان و تسکین می‌یابد و احساس نشاط، سلامتی و عافیت

۱. راغب اصفهانی، ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، ج ۱، ص ۲۰۵.

۲. شاذلی، فی ظلال القرآن، ج ۶، ص ۳۳۴۹.

۳. انعام، ۸۲.

۴. جعفری، تفسیر کوثر، ج ۵، ص ۵۳۹.

۵. رعد، آیه ۲۸.

۶. جعفری، تفسیر کوثر، ج ۵، ص ۵۴۰.

می‌کند و این رکن وثیق، سعادت او را ضمانت و تضمین کرده و مایه انبساط و آرامش است، آن گونه که نوش دارو و مایه راحتی و آرامش مار گزیده است.^۱

ایمان و امنیت معنوی، پایه و مبنای کلیه امنیت‌ها است. با اتکا به ذات الهی، همگان می‌توانند خود را مملو از ایمان کرده و به امنیت واقعی دست یابند. بی دلیل نیست که آیات الهی در معرفی ذات ایمنی بخش الهی، وجود خداوند را با اسامی «سلام» و «مومن» یاد کرده است، همچنان که در سوره حشر می‌فرماید: «هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ»^۲ اوست خدایی که جز او معبودی نیست همان فرمانروای پاک سلامت [بخش و] مؤمن [به حقیقت حقه خود].^۳

علامه طباطبایی در تفسیر این آیه می‌نویسد: «کلمه سلام به معنای کسی است که با سلام و عافیت با تو برخورد کند، نه با جنگ و ستیز، و یا شر و ضرر. و کلمه مؤمن به معنای کسی است که به تو امنیت بدهد، و تو را در امان خود حفظ کند.»^۴

و بنا به آیات دیگر می‌توان فهمید که عدم خوف و اندوه و تأمین هدایت و امنیت از دست آوردهای ایمان است که خداوند متعال بدان بشارت داده است.

«أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»^۵ آگاه باشید، که بر دوستان خدا نه بیمی است و نه آنان اندوهگین می‌شوند.

این آیه بیان لازم نیروی روانی و قدرت روحی اهل ایمان است که به مقامی از ولایت الهی نائل شده‌اند و ساحت پروردگار امور معنوی و باطنی آنان را به عهده گرفته آنچنان در اثر اعتماد به پروردگار روح آنان صفا یافته و محبت به او قلب آنها را فرا گرفته که در برابر حوادث ناگوار استقامت می‌نمایند و هرگز متزلزل نشده نیروی باطنی خود را از دست نمی‌دهند و تیره‌گی حوادث ناگوار بر قلب تابناک آنان سایه نمی‌افکند بلکه تنها از هیئت و عظمت ساحت کبریائی خائف و لرزانند و یگانه نیروی اولیاء اعتماد قلبی به مقام کبریائی او است و از هر چیز چشم پوشیده و از هر گونه علاقه خود را رها نموده‌اند.^۶

امنیت در فرهنگ معصومین علیهم‌السلام همانند امنیت در فرهنگ قرآنی، مفهومی عمیق و گسترده دارد و مبنا و سرچشمه اصلی آن در ایمان الهی ریشه گرفته است. امام علی علیه‌السلام ضمن این که ایمان را مایه امنیت می‌دانند: «مَنْ آمَنَ آمِنَ»^۷ هر کس که ایمان آورد ایمن گردد. «خوف الهی را مایه امنیت می‌شمارند و

۱. طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۱، ص ۴۸۷.

۲. حشر، آیه ۲۳.

۳. طباطبایی، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۹، ص ۳۸۲.

۴. یونس، ۶۲.

۵. حسینی همدانی، انوار درخشان، ج ۸، ص ۲۶۱.

۶. تمیمی آمدی، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، ص ۸۸.

با اجرای عدالت اجتماعی و تقسیم عادلانه ثروت، ریشه بسیاری از مفاسد اجتماعی که از تنازع و کشمکش بر سر اندوختن ثروتها و استثمار طبقات ضعیف، و حيله و تزوير، و انواع تقلبها، و دروغ و خیانت و جنایت به خاطر در آمد بیشتر از هر راه با هر وسیله، سرچشمه می‌گیرد، بر چیده می‌شود؛ و شاید رقم بزرگ فساد و ظلم در هر جامعه‌ای از همین رهگذر است؛ با از میان رفتن ریشه اصلی، شاخ و برگها خود به خود می‌خشکد.^۱ امنیت در یک کشور - چه امنیت اجتماعی و مدنی، چه امنیت روانی و اخلاقی - یکی از پایه‌ها و ارکان اصلی پیشرفت و قوام و سربلندی کشور است. بدترین بلائی که می‌توان بر سر یک ملت رو به رشد و پیشرفت وارد آورد، سلب امنیت است. وقتی امنیت وجود نداشت، فکر منتظم و به دنبال آن، عمل منتظم هم وجود نخواهد داشت و پیشرفت میسر نخواهد شد. علاوه‌ی بر اینها، امنیت یک نیاز اساسی برای انسانهاست. «الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ»^۲ همان [خدایی] که در گرسنگی غذایشان داد و از بیم [دشمن] آسوده خاطرشان کرد.^۳ به عنوان دو نعمت بزرگ الهی، خدای متعال این را به رخ مخاطبان این آیه‌ی شریفه می‌کشد: نجات از گرسنگی و نجات از ناامنی. اینها اهمیت امنیت را نشان می‌دهد.^۴

پس یکی از راه‌های تأمین نظم و امنیت اجتماعی، مبارزه و برخورد جدی با فساد و انواع انحراف‌های اخلاقی و اجتماعی است. امام (ره) آن دسته از افرادی که انحراف اخلاقی دارند و جامعه را به فساد و تباهی می‌کشاند به عنوان غده سرطانی معرفی کرده و معتقدند: آن که فاسد می‌کند جامعه را، و دست از فسادش برنخواهد داشت، او را باید از جامعه جدا کرد؛ او یک غده سرطانی است که جامعه را فاسد می‌کند.^۴

بنابراین اسلام دینی است که به منظور فراهم آوردن فضایی امن و خالی از هرگونه ناامنی و نگرانی در کنار عوامل تشویقی که برای دور کردن انسان‌ها از عوامل مخل امنیت اجتماعی در نظر گرفته می‌شود، برخی قوانین و مقررات تنبیهی را نیز مقرر داشته است؛ زیرا به تجربه ثابت شده که برخی از انسان‌ها تنها هنگامی که با مجازات سخت و کیفری شدید مواجه می‌شوند، دست از گناه کشیده و خود را آلوده به معصیت نمی‌کنند. هر گناهی که از آدمی سر می‌زند اغلب به حیطة فردی خویش محدود نمی‌شود و عواقب و ثمرات آن دامنگیر اجتماع نیز می‌گردد و در نتیجه امنیت اجتماعی را به مخاطره می‌افکند.

۵. کنترل و نظارت عمومی

یکی از عوامل تأثیرگذار در رفتار و فرهنگ جامعه، مسأله کنترل و نظارت عمومی است. اصل کنترل اجتماعی (عمومی) مفهومی مهم در جامعه شناسی است. امروزه دانشمندان غربی به ویژه اندیشمندان اجتماعی، به طور جدی آن را مطرح و پیگیری می‌کنند و در سه دهه اخیر مسأله کنترل اجتماعی (عمومی) بسیار جدی

^۱. مکارم شیرازی، حکومت جهانی مهدی ع، ص ۲۷۶.

^۲. قریش، ۴.

^۳. بیانات رهبری در دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۹۰/۶/۲۹.

^۴. موسوی خمینی، کلمات قصار، پندها و حکمت‌ها، ص ۸۲.

در حوزه فکر و اندیشه صاحب نظران تعقیب می‌شود. امر به معروف به شکل عام و گسترده اساسی‌ترین و کارآمدترین شیوه نظارت اجتماعی (عمومی) است که هرگاه افراد بخواهند ناامنی و امنیت را زیر پا بگذارد بخشی از قدرت جامعه مانع آن می‌گردد از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است و سرنوشت او با سرنوشت جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند ارتباط دارد. سود و زیان کارهایی که از انسان سر می‌زند هم به خود او باز می‌گردد و هم جامعه را متأثر می‌کند علاوه بر این اعمال دیگران در زندگی انسان خالی از تاثیر نیست. بی‌توجهی نسبت به اعمال و سرنوشت دیگران در واقع بی‌اعتنایی بر سرنوشت خویش است اگر فساد و گناه به فحشا، منکر و انحراف در جامعه شیوع یابد آثار نا مطلوب آن دامن گیر همه‌ی افراد خواهد شد. حتی مومنان و پارسیان نیز از شعله‌ی آن در امان نخواهند ماند.^۱

امر به معروف و نهی از منکر و کنترل و نظارت کارگزاران نظام از وظایف مهم اجتماعی به حساب می‌آید و از دیدگاه امام (ره) برای اصلاح امور جامعه و استقرار نظم و امنیت لازم است. ایشان حتی مردم را به انتقاد از خودشان فراخوانده، می‌فرمایند: «همه ملت موظفند که نظارت کنند بر این امور، نظارت کنند اگر من یک پایم را کنار گذاشتم، کج گذاشتم، ملت موظف است که بگویند پایت را کج گذاشتی، خودت را حفظ کن.»^۲ و در جای دیگری این اصل اجتماعی و سیاسی را مورد تأکید قرار داده و می‌فرمایند: «کوشش کنید که احکام اسلام را، هم عمل کنید و هم وادار کنید که دیگران عمل کنند. همان طوری که هر شخص و هر فردی موظف است که خودش را اصلاح کند، موظف است که دیگران را هم اصلاح کند. اصل امر به معروف و نهی از منکر برای همین است که جامعه را اصلاح کند.»^۳

بنابراین امنیت اجتماعی در جامعه‌ای برقرار خواهد که مقررات در آن اجرا می‌شود و حقوق همه انسان‌ها و رعایت عدالت تأمین گردد؛ در اینصورت آبادانی در آن جامعه تحقق پیدا می‌کند پس امر به معروف و نهی از منکر که نتیجه اجرای آن امور یاد شده است از عوامل پیشرفت خواهد بود.

نتیجه‌گیری

دین اسلام امنیت و آرامش روانی و اجتماعی را بر پایه اساس استواری پی‌ریزی نموده و از آرامش وجدان و درون افراد آغاز می‌نماید. بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان اینگونه نتیجه‌گیری کرد:

۱. دست یابی به ایمان واقعی به عنوان مایه اصلی نزول برکات الهی از جمله امنیت اجتماعی و طمأنینه و ایمنی از ضلالت و عذاب و تحصیل حیات طیبه موعود الهی است.
۲. امنیت واقعی با انجام اعمال صالح و اعتقاد به وحدانیت الهی و عدم پرستش غیر خدا به دست می‌آید.
۳. شکر و سپاسگزارای نعمات الهی و اجتناب از کفران و ناسپاسی نسبت به برکات و نعمت‌های که خداوند ارزانی داشته که این خود موجب تأمین امنیت در جامعه می‌شود.

۱. مقدس نیا، امر به معروف و نهی از منکر، ۱۳.

۲. موسوی خمینی، صحیفه نور، ج ۸، ص ۵.

۳. همان، ج ۹، ص ۲۹۱.

۴. تاکید بر اصل کرامت و ارزش والای انسان و حفظ حرمت، شرافت، شخصیت، حیثیت و حریم او در حوزه‌های فردی و اجتماعی و مخالفت با هر گونه تعدی به این کرامت و حرمت، به ویژه از سوی نظام سیاسی و نهادهای آن که مسلماً نقش اساسی در ایجاد امنیت فردی و اجتماعی ایفاء می‌کنند.
۵. تامین آزادی لازم در انتخاب و اختیار راه و سرنوشت، برای کلیه آحاد جامعه که زمینه ساز امنیت اجتماعی است.
۶. تامین نظم متکی بر عدالت که در آن حقوق انسانها از هر گونه تجاوز و تعرض مصون باشد.

فهرست منابع و مآخذ

• قرآن کریم

۱. ابن منظور، محمد بن مكرم، **لسان العرب**، محقق/مصحح: جمال الدين مير دامادی، بيروت: انتشارات دارالفکر للطباعة و النشر و التوزيع - دارصادر، چاپ سوم، ۱۴۱۴ هـ.ق.
۲. اخوان کاظمی، بهرام، **امنیت در نظام سیاسی اسلام**، تهران: انتشارات کتاب اندیشه، ۱۳۸۶ هـ.ش.
۳. تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، **تصنیف غرر الحکم و درر الکلم**، محقق / مصحح: درایتی، مصطفی، قم: دفتر تبلیغات، چاپ: اول، ۱۳۶۶ هـ.ش.
۴. جانسون، گلن، **اعلامیه جهانی حقوق بشر**، ترجمه محمدجعفر پوینده، تهران: نی، چاپ چهارم، ۱۳۷۸ هـ.ش.
۵. جعفری، یعقوب، **تفسیر کوثر**، قم: هجرت، چاپ اول، بی تا.
۶. جوادی آملی، عبدالله، **انسان از آغاز تا انجام**، قم: انتشارات اسراء، چاپ سوم، ۱۳۹۰ هـ.ش.
۷. حسینی همدانی، سید محمد، **انوار درخشان**، تحقیق: محمد باقر بهبودی، تهران: کتابفروشی لطفی، چاپ اول، ۱۴۰۴ هـ.ق.
۸. دهخدا، علی اکبر، **فرهنگ دهخدا**، زیر نظر محمد معین و جعفر شهیدی، تهران: انتشارات دانشگاه، ۱۳۷۳ هـ.ش.
۹. راغب اصفهانی، حسین بن محمد؛ **ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن**، مترجم غلامرضا خسروی حسینی، تهران: مرتضوی، ۱۳۶۲ بی جا، هـ.ش.
۱۰. شاذلی، سید بن قطب بن ابراهیم، **فی ظلال القرآن**، بیروت: قاهره، دارالشروق، چاپ هفدهم، ۱۴۱۲ هـ.ق.
۱۱. شریف الرضی، محمد بن حسین، **نهج البلاغه (للصبحی صالح)**، محقق / مصحح: صالح، صبحی، قم: هجرت، چاپ اول، ۱۴۱۴ هـ.ق.
۱۲. شکبیا پور، عنایت اله، **دائرة المعارف روان شناسی و روان کاوی**، بی جا: انتشارات شرق، بی جا، ۱۳۵۱ هـ.ش.
۱۳. شیخ حرعاملی، محمد بن حسن، **وسائل الشیعة**، محقق / مصحح: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، چاپ اول، ۱۴۰۹ هـ.ق.

۱۴. طباطبایی، سید محمد حسین، ترجمه تفسیر المیزان، سید محمد باقر موسوی همدانی، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم، ۱۳۷۴ هـ.ش.
۱۵. _____ المیزان فی تفسیر القرآن، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۳۶۲ هـ.ش.
۱۶. عمید، فرهنگ عمید، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۰ هـ.ش.
۱۷. فرهیخته، شمس الدین، فرهنگ فرهیخته، واژه‌ها و اصطلاحات سیاسی، حقوقی، انتشارات زرین، چاپ اول ۱۳۷۷ هـ.ش.
۱۸. قربانی، محمد هادی، درمان بحران‌های روحی از دیدگاه قرآن، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر جامعه المصطفی، بی‌جا، ۱۳۹۳ هـ.ش.
۱۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی (ط - الإسلامیة)، محقق/مصحح: غفاری علی‌اکبر و آخوندی، محمد، تهران: دارالکتب الإسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ هـ.ق.
۲۰. لیثی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم و المواعظ (للیثی)، محقق / مصحح: حسنی بیرجندی، حسین، قم، دارالحديث، چاپ: اول، ۱۳۷۶ هـ.ش.
۲۱. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار (ط - بیروت)، محقق / مصحح: جمعی از محققان، بیروت، دار إحياء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ هـ.ق.
۲۲. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، به اهتمام عزیزالله عزیز زاده و محمود ثامن، تهران: ثامن، ۱۳۸۴ هـ.ش.
۲۳. مکارم شیرازی، ناصر، حکومت جهانی مهدی ع، قم: نسل جوان، چاپ پنجم، ۱۳۸۶ هـ.ش.
۲۴. موسوی خمینی، روح الله، تحریرالوسیله، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم: انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۶ هـ.ش.
۲۵. _____ صحیفه نور، تهران: انتشارات سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی تهران، بی‌جا، ۱۳۷۰ هـ.ش.
۲۶. _____ کلمات قصار، پندها و حکمت‌ها، تهران: انتشارات موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۲ هـ.ش.
۲۷. _____ ولایت فقیه (حکومت اسلامی)، تهران: انتشارات موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، چاپ هشتم، ۱۳۷۸ هـ.ش.
۲۸. نوری، حسین بن محمدتقی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، قم: آل‌البیت، بی‌جا، ۱۴۰۸ هـ.ق.
۲۹. نیکبخت، علیرضا، استعانت از قرآن کریم در شفای جسمانی، تهران: قبله، بی‌جا، ۱۳۷۸ هـ.ش.

۳۰. هاشمی خویی، میرزاحبیب الله، *منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه (خوئی)*، مترجم: حسن‌زاده آملی، حسن و کمره‌ای، محمدباقر، محقق/مصحح: میانجی، ابراهیم، تهران: مکتبه‌الاسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۰ هـ.ق.

فهرست مقالات و سایر منابع

۱. بیانات رهبری در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم، ۱۳۹۲/۳/۱۸.
۲. بیانات رهبری در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی، ۱۳۸۹/۱/۱.
۳. بیانات در دانشگاه افسری امام علی(ع)، ۱۳۸۳/۱۰/۲.
۴. بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی، ۱۳۷۶/۴/۲۵.
۵. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۷۳/۴/۲۹.
۶. بیانات رهبری در دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۹۰/۶/۲۹.
۷. پژوهشکده تحقیقات اسلامی، *فرهنگ شیعه*، قم: زمزم هدایت، چاپ دوم، ۱۳۸۶ هـ.ش.
۸. خرقانی، حسن، و همکاران، «*بررسی عوامل دستیابی به سلامت روان از منظر قرآن کریم*»، دوفصلنامه تخصصی پژوهش‌های میان رشته‌ای قرآن کریم، سال هفتم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۱۳۹۵ هـ.ش.
۹. سازمان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی، *امنیت، ضامن بقای جامعه*، تهران: سازمان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی، دفتر سیاسی، ۱۳۷۷ هـ.ش.
۱۰. مقدس‌نیا، سروش محمد، *امر به معروف و نهی از منکر*، پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت، چاپ اول، ۱۳۸۳ هـ.ش.
۱۱. نویدنیا، منیژه، *درآمدی بر امنیت اجتماعی*، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ششم، شماره نوزدهم، ۱۳۸۲ هـ.ش.